

Reklam för kemiska produkter, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2002/03:37 Reklam för kemiska produkter, m.m. jämte 39 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2002 rörande miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

I propositionen föreslås vissa lagändringar som behövs för genomförandet av fem direktiv, nämligen det s.k. biociddirektivet (direktiv 98/8/EG), det s.k. preparatdirektivet (direktiv 1999/45/EG), direktiv 92/32/EEG om ändring för sjunde gången i rådets direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen, direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och det s.k. skrotbilsdirektivet (direktiv 2000/53/EG). Några motioner har inte väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns 8 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund.....	6
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Reklam för kemiska produkter, m.m.	8
Giftfri miljö.....	13
Reservationer.....	29
1. Samarbete i Östersjöregionen rörande kemikalier (punkt 5).....	29
2. Blyförbud vid skjutbanor och jakt (punkt 6).....	30
3. Bekämpningsmedel (punkt 7).....	31
4. Miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter (punkt 8).....	31
5. Miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter (punkt 8).....	32
6. Bromerade flamskyddsmedel (punkt 9).....	33
7. PFOS (punkt 13).....	33
8. HA-olja (punkt 14).....	34
Bilaga 1 Förteckning över behandlade förslag.....	35
Propositionen.....	35
Motioner från allmänna motionstiden 2002.....	35
Bilaga 2 Regeringens lagförslag.....	39

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ändring i miljöbalken, m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i miljöbalken,
- b) lag om ändring i bilskrottningslagen (1975:343).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:37.

2. Försiktighetsprincipen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJU228 yrkande 2 samt 2002/03: MJU315 yrkande 18.

3. Ersättningsmedel

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ334.

4. Innehållsdeklaration för kemiska produkter

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ436.

5. Samarbete i Östersjöregionen rörande kemikalier

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ313 yrkande 1.

Reservation 1 (v)

6. Blyförbud vid skjutbanor och jakt

Riksdagen avslår motion 2002/03: MJ331 yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (m, kd, c)

7. Bekämpningsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ364 samt 2002/03: MJ419 yrkande 8.

Reservation 3 (v, mp)

8. Miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter

Riksdagen avslår motionerna 2002/03: MJ215 yrkandena 1–5, 2002/03: MJ228 yrkande 3, 2002/03: MJ231, 2002/03: MJ369 yrkandena 1–4 samt 2002/03: MJ432 yrkandena 17 och 18.

Reservation 4 (fp, kd)

Reservation 5 (mp)

9. Bromerade flamskyddsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ226 yrkandena 1, 3 och 4, 2002/03:MJ428 yrkandena 32–34, 2002/03:MJ432 yrkande 15 samt 2002/03:A242 yrkande 7.

Reservation 6 (kd, v, c, mp)

10. Trifenylfosfat

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ226 yrkande 2.

11. Lädervaror

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ227 yrkandena 1–5.

12. Nonylfenol

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ228 yrkande 1.

13. PFOS

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ432 yrkande 16.

Reservation 7 (kd)

14. HA-olja

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ432 yrkande 19.

Reservation 8 (kd)

Stockholm den 1 april 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Christin Nilsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Marie Wahlgren (fp) och Gunnar Goude (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Detta ärende föranleds av att det inom Regeringskansliet har pågått ett arbete med att i den svenska författningen genomföra fem EG-direktiv. Direktiven har till största delen kunnat genomföras med förordningar och myndighetsföreskrifter. Riksdagen har också beslutat om några lagändringar (prop. 1999/2000:53, bet. 1999/2000:MJU10, rskr. 1999/2000:157 och prop. 2000/01:47, bet. 2000/01:MJU13, rskr. 2000/01:160).

Två av direktiven innehåller bestämmelser om att vissa krav skall ställas på reklam för kemiska produkter. Detta gäller biociddirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 98/8/EG av den 16 februari 1998 om utsläppande av biocidprodukter på marknaden, EGT L 123, 24.4.1998, s. 1, Celex 31998L0008) och preparatdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat, EGT L 200, 30.7.1999, s. 1, Celex 31999L0045). Under ärendets handläggning har uppmärksamats att en liknande reklambestämmelse finns i ett direktiv om ändring i det s.k. ämnesdirektivet (rådets direktiv 92/32/EEG av den 30 april 1992 om ändring för sjunde gången i rådets direktiv 67/548/EEG av den 30 april 1992 om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen, EGT L 154, 5.6.1992, s. 1 Celex 31992L0032). Direktivet om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG, EGT L 106, 17.4.2001, s. 1, Celex 32001L0018) gör det nödvändigt att ändra två definitionsbestämmelser i miljöbalken.

Skrotbilsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/53/EG av den 18 september 2000 om uttjänta fordon, EGT L 269, 21.10.2000, s. 34, Celex 3200L0053) innebär att krav behöver ställas på vissa trehjuliga motorfordon. För detta behövs ett bemyndigande.

Innan biociddirektivet antogs var det föremål för behandling i riksdagens EU-nämnd, bl.a. den 20 juni 1996. Skrotbilsdirektivet och direktivet om avsiktlig utsättning behandlades i EU-nämnden den 18 juni 1999. Preparatdirektivet behandlades den 15 maj 1998.

Gemensamt för direktiven är att det för genomförandet behövs vissa ytterligare lagändringar. Inom Miljödepartementet har därför tagits fram förslag till de lagändringar som anses nödvändiga. Förslagen har presenterats i en promemoria som har remissbehandlats. Det lagförslag som föranleds av direktiv 92/32/EEG ingick inte i promemorian men har under ärendets handläggning beretts med de remissinstanser som är berörda av förslaget.

Förslagen i denna proposition bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet.

Lagrådet har yttrat sig i ärendet. Med anledning av yttrandet har lagförslagen justerats.

Bakgrund

Biociddirektivet innehåller bestämmelser om bekämpningsmedel avsedda för andra ändamål än användning i jordbruket. När det gäller regler om klassificering och märkning av kemiska produkter görs en åtskillnad mellan ämnen och preparat. Preparat är beredningar av kemiska ämnen. Ämnen regleras i det s.k. ämnesdirektivet (rådets direktiv 67/548/EEG av den 27 juni 1967 om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen, EGT P 196, 16.8.1967, s. 1, Celex 31967L0548). Preparat regleras i preparatdirektivet. De krav som ställs i direktiven har sin utgångspunkt i ämnens och preparatens inneboende egenskaper. Direktiven är kopplade till varandra och utvecklas ständigt. Preparatdirektivet ersätter ett tidigare direktiv på samma område. Det direktivet genomfördes huvudsakligen med myndighetsföreskrifter. Biociddirektivet och preparatdirektivet kan i nästan alla avseenden genomföras med stöd av bemyndiganden i miljöbalken. I denna proposition behandlas genomförandet av de artiklar i direktiven som avser reklam. I direktiv 92/32/EEG om ändring i ämnesdirektivet finns också en bestämmelse om reklam som ännu inte genomförts korrekt i den svenska lagstiftningen.

Bestämmelser om genteknik finns i 13 kap. miljöbalken. Bestämmelserna avser både innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer, inklusive mikroorganismer. Svenska bestämmelser om genetiskt modifierade organismer skall innebära ett genomförande av EG-rättens krav på såväl innesluten användning som avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer. Kraven på innesluten användning har nyligen reformerats och nu har turen kommit till avsiktlig utsättning. Med de bemyndiganden som finns i 13 kap. 2, 9, 11 och 14–18 §§ innehåller miljöbalken de bestämmelser som behövs för genomförandet av direktivet om avsiktlig utsättning. I allt väsentligt genomförs direktivet med en förordning som regeringen utfärdar. Direktivet gör det dock nödvändigt att justera miljöbalkens definitioner av innesluten användning och avsiktlig utsättning (13 kap. 5 och 6 §§).

Skrotbilsdirektivet ställer krav på medlemsstaterna att fastställa åtgärder som syftar till att förebygga uppkomsten av avfall från fordon. Direktivet syftar också till att främja återanvändning, materialåtervinning och andra former av återvinning av uttjänta fordon och deras komponenter så att behovet av att bortskaffa avfall minskar. Därutöver syftar direktivet till förbättrade miljöprestationer hos alla ekonomiska aktörer som berörs under fordonens livstid, särskilt hos dem som direkt har att göra med omhändertagandet av uttjänta fordon. Svenska bestämmelser om bilskrottningsverksamhet finns i

bilskrotninglagen (1975:343), bilskrotningsförordningen (1975:348) samt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om skrotbilsverksamhet (NFS 2002:2). Ett producentansvar för bilar trädde i kraft den 1 januari 1998 genom förordningen (1997:788) om producentansvar för bilar. Sverige hade alltså ett system för omhändertagande av uttjänta fordon redan innan skrotbilsdirektivet trädde i kraft. Direktivet har dock föranlett ändringar i svenska förordningar och myndighetsföreskrifter. Lagändringar om bl.a. skrotningssintyg och skrotningssavgift har beslutats efter förslag från regeringen (prop. 2000/01:47, bet. 2000/01: MJU13, rskr. 2000/01:160). Denna proposition avser endast ett bemyndigande som behövs för att genomföra de bestämmelser i direktivet som avser vissa trehjuliga motorfordon.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I denna proposition behandlas vissa lagändringar som behövs för genomförandet av fem direktiv: det s.k. biociddirektivet (direktiv 98/8/EG), det s.k. preparatdirektivet (direktiv 1999/45/EG), direktiv 92/32/EEG om ändring för sjunde gången i rådets direktiv 67/548/EEG om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen, direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och det s.k. skrotbilsdirektivet (direktiv 2000/53/EG).

Som ett led i genomförandet av biociddirektivet, preparatdirektivet och direktiv 92/32/EEG föreslår regeringen att tre nya bestämmelser införs i 14 kap. miljöbalken. Dessa bestämmelser motsvarar direktivens krav på att viss konsumentinformation skall finnas med i reklam för produkter som omfattas av direktiven. I fråga om genetiskt modifierade organismer föranleder direktiv 2001/18/EG ändringar i 13 kap. miljöbalken såvitt avser definitionerna av avsiktlig utsättning och innesluten användning.

Därutöver föreslås att det i bilskrotninglagen (1975:343) införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra skrotbilsdirektivets bestämmelser om trehjuliga motorfordon.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2003. I fråga om beredningar av kemiska ämnen som omfattas av direktiv 91/414/EEG om växtskyddsmedel eller som är biocidprodukter och omfattas av direktiv 98/8/EG om biocidprodukter, skall 14 kap. 8 c § miljöbalken tillämpas från och med den 30 juli 2004.

Utskottets överväganden

Reklam för kemiska produkter, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att

- reklam för en biocidprodukt skall innehålla en tydlig och från reklamen i övrigt särskiljbar uppmaning att använda biocider på ett säkert sätt
- i reklam för ämnen som är farliga enligt ämnesdirektivet skall anges farlighetskategori
- i reklam för beredningar av kemiska ämnen skall, om beredningen är farlig enligt preparatdirektivet, reklamen innehålla en upplysning om den typ av fara som skall anges på förpackningen
- definitionerna av innesluten användning och avsiktlig utsättning i 13 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken ändras så att de överensstämmer med nu gällande lydelse av EG-direktiven om avsiktlig utsättning och innesluten användning av genetiskt modifierade organismer
- regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att vad som sägs om skrotbil, personbil, buss och lastbil i bilskrotningslagen eller i föreskrifter meddelade med stöd av lagen skall gälla även i fråga om andra slag av motorfordon om det behövs till följd av skrotbilsdirektivet.

Propositionen

Reklam för en biocidprodukt skall enligt regeringens förslag innehålla en tydlig och från reklamen i övrigt särskiljbar uppmaning att använda biocider på ett säkert sätt och alltid före användning ta del av upplysningarna på produktens förpackning och annan produktinformation. I upplysningen får i stället för ordet biocider användas en korrekt beskrivning av den typ av biocider som produkten tillhör. Reklamen får inte innehålla vissa uttryck som kan vilseleda om produktens farlighet. Reklamkravet skall endast gälla i fråga om biocidprodukter som omfattas av biociddirektivet (direktiv 1998/8/EG).

Regeringen föreslår vidare att i reklam för ämnen som är farliga enligt artikel 2.2 i ämnesdirektivet (direktiv 67/548/EEG) och som inte omfattas av undantagen i artikel 1.2 skall anges den farlighetskategori eller de farlighetskategorier som ämnet tillhör.

I reklam för beredningar av kemiska ämnen, som kan föranleda en enskild person att ingå köpeavtal utan att ha sett den etikett eller förpackning som beredningen är avsedd att levereras med, skall, om beredningen är farlig enligt artikel 2.2 preparatdirektivet (direktiv 1999/45/EG) och den inte omfat-

tas av undantagen i artikel 1.5, reklamen innehålla en upplysning om den typ eller de typer av fara som skall anges på etiketten eller förpackningen.

Vidare föreslås att definitionerna av innesluten användning och avsiktlig utsättning i 13 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken ändras så att de överensstämmer med nu gällande lydelse av EG-direktiven om avsiktlig utsättning och innesluten användning av genetiskt modifierade organismer. I rekvisiten för vad som avses med innesluten användning läggs till att inneslutningsåtgärder skall syfta till att åstadkomma en hög grad av säkerhet för allmänheten och miljön.

I propositionen föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att vad som sägs om skrotbil, personbil, buss och lastbil i bilskrotninglagen (1975:343) eller i föreskrifter meddelade med stöd av lagen även skall gälla i fråga om andra slag av motorfordon, om det behövs till följd av direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon (skrotbilsdirektivet).

Utskottets ställningstagande

Krav på vissa uppgifter i reklam för biocidprodukter

Enligt artikel 22 i biociddirektivet skall medlemsstaterna kräva att all reklam för biocidprodukter åtföljs av följande text: ”Biocider skall användas på ett säkert sätt. Läs alltid etiketten och produktinformationen före användning.” Denna text skall tydligt kunna särskiljas från den övriga reklamtexten. Artikel 22 innehåller också ett specifikt krav på att reklam för biocidprodukter inte i något fall får innehålla uppgifter av typen ”lågriskbiocidprodukt”, ”inte giftig”, ”oskadlig” eller liknande.

Vad som är en biocidprodukt har inte definierats i miljöbalken, utan i förordningen (2000:338) om biocidprodukter. Utskottet instämmer i att åtminstone de grundläggande krav som ställs på reklamen bör framgå av lagtexten. Den närmare avgränsningen av vilka produkter som omfattas av kraven kan dock, som i detta fall, med fördel kunna bestämmas med stöd av bemyndigande i lagen. De krav som enligt direktivet skall ställas på reklamen är inte mer detaljerade än att de kan framgå direkt av lagtexten.

Utskottet delar regeringens uppfattning att om den svenska bestämmelsen utformas som regeringen föreslår, kan annonsörer inte undgå att i reklamen upplysa mottagaren om att biocider skall användas på ett säkert sätt samt uppmana mottagaren att läsa etiketten och produktinformationen före användning. Det är inte möjligt att efterleva en sådan bestämmelse utan att välja en text eller ordalydelse som uppfyller direktivets krav. De krav som enligt direktivet skall ställas på reklamen är inte mer detaljerade än att de kan framgå direkt av lagtexten.

Krav på vissa uppgifter i reklam för kemiska ämnen och beredningar av kemiska ämnen

Som anförs i propositionen gör klassificeringssystemet på kemikalieområdet en åtskillnad mellan ämnen, som regleras i ämnesdirektivet, och preparat,

som regleras i preparatdirektivet. Med preparat menas kemiska produkter som består av flera ämnen, dvs. beredningar av kemiska ämnen. Båda dessa direktiv innehåller bestämmelser om reklam som inte genomförts i svensk lagstiftning.

Ämnesdirektivet beslutades redan 1967. I rådets direktiv 92/32/EEG om ändring i ämnesdirektivet infördes ett krav på att reklam för ett ämne som tillhör en eller flera uppräknade kategorier skall vara förbjuden om inte de aktuella kategorierna anges i reklamen (artikel 26 jämförd med artikel 2.2 i direktiv 92/32/EEG). Det är alltså fråga om de kategorier av farliga egenskaper som är uppräknade i artikel 2.2 i direktiv 67/548/EEG, t.ex. explosiva, oxiderande, synnerligen brandfarliga eller mycket giftiga. I svensk författningstext (bl.a. Kemikalieinspektionens föreskrifter) används uttrycket ”extremt brandfarligt” som liktydigt med ”synnerligen brandfarligt”, uttrycket ”allergiframkallande” som liktydigt med ”sensibiliserande”, uttrycket ”cancerframkallande” som liktydigt med ”cancerogen” och uttrycket ”reproduktionstoxiskt” som liktydigt med ”skadligt för fortplantningen”. Vissa undantag från direktivets tillämpningsområde framgår av artikel 1.2. I en bilaga till ämnesdirektivet har förtecknats ämnen som ansetts som farliga, dvs. sådana ämnen som faller in under någon av kategorierna i artikel 2.2. En sådan kategorisering har även gjorts i myndighetsföreskrifter.

Av artikel 6 i direktivet följer att tillverkare, distributörer och importörer av vissa farliga ämnen kan ha en skyldighet att förse allmänheten med uppgifter också med avseende på ämnen som ännu inte kommit med på listan över farliga ämnen. Utskottet delar regeringens bedömning att en rimlig tolkning av direktivet är att skyldigheten att ange farlighetskategori i reklamen gäller även för sådana ämnen som enligt direktivet anses farliga men som inte finns med på listan. Utskottet delar regeringens bedömning att det bör föreskrivas att i reklam för ämnen som är farliga enligt artikel 2.2 i ämnesdirektivet, och som inte omfattas av undantagen i artikel 1.2, skall anges den farlighetskategori eller de farlighetskategorier som ämnet tillhör. Den föreslagna bestämmelsen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Även i preparatdirektivet finns en reklambestämmelse (artikel 13), där det anges att ”all reklam för ett preparat som omfattas av detta direktiv, vilken gör det möjligt för en enskild person att ingå ett köpeavtal utan att först ha sett etiketten till detta preparat, skall ange den eller de typer av fara som anges på etiketten”. Preparatdirektivet omfattar de farliga beredningar som omfattas av någon av kategorierna i artikel 2.2. Kategoribeteckningarna i artikel 2.2 motsvarar ämnesdirektivets artikel 2.2. Direktivet omfattar dessutom preparat där vissa varningstexter skall finnas på etiketten oberoende av om beredningen tillhör någon av kategorierna eller inte. Det gäller t.ex. beredningar som innehåller bly, cyanoakrylat, isocyanater eller något allergiframkallande ämne. I artikel 1.2 föreskrivs undantag från direktivets tillämpningsområde.

Som anförs i propositionen gäller preparatdirektivets reklamkrav om reklamen gör det möjligt för en enskild person att ingå ett köpeavtal utan att

först ha sett etiketten till detta preparat. Sådan reklam kan vara en annons som innehåller en beställningskupong eller en annons där ett ordertelefonnummer anges. Regeringens förslag har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Utskottet tillstyrker förslaget.

Definitionerna av innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer

Direktiv 2001/18/EG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer ersätter rådets direktiv 90/220/EEG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön (EGT L 117, 8.5.1990, s. 15, Celex 21990L0220). Det nya direktivet innebär bl.a. att definitionen av avsiktlig utsättning ändras. I och med ändringen kopplas definitionen av avsiktlig utsättning direkt till definitionen av innesluten användning, såsom denna utformats enligt rådets direktiv 98/81/EG om ändring av direktiv 90/219/EEG om innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer (EGT L 330, 5.12.1998, s. 13, Celex 31998L0081, rättat i EGT L 93, 8.4.1999, s. 27).

I det nya direktivet om avsiktlig utsättning definieras avsiktlig utsättning som ”varje form av avsiktligt införande av en genetiskt modifierad organism eller en kombination av genetiskt modifierade organismer i miljön för vilka inga specifika inneslutningsåtgärder används för att begränsa deras kontakt med allmänheten och miljön och för att åstadkomma en hög grad av säkerhet för allmänheten och miljön”.

I den del definitionen hänvisar till inneslutningsåtgärder, motsvarar den definitionen av innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer enligt direktiv 98/81/EG. Enligt detta direktiv avses med innesluten användning ”varje verksamhet där mikroorganismer modifieras genetiskt eller där man odlar, förvarar, transporterar, destruerar, blir kvitt eller på annat sätt använder sådana genetiskt modifierade mikroorganismer och där specifika inneslutningsåtgärder används för att begränsa dessa mikroorganismers kontakt med allmänheten och miljön och för att åstadkomma en hög grad av säkerhet för de senare”.

Den nuvarande definitionen av avsiktlig utsättning i 13 kap. 6 § miljöbalken överensstämmer inte med den motsvarande definitionen i det nya direktivet om avsiktlig utsättning. För att genomföra direktivet om avsiktlig utsättning är det nödvändigt att ändra miljöbalkens definitioner av avsiktlig utsättning och innesluten användning. De båda direktiven om avsiktlig utsättning och innesluten användning överensstämmer nu i fråga om vad som i definitionen av innesluten användning menas med inneslutningsåtgärder. Miljöbalkens definitioner bör ha en motsvarande överensstämmelse.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Trehjuliga motorfordon enligt skrotbilsdirektivet

I skrotbilsdirektivet ställs krav på att vissa trehjuliga motorfordon skall omfattas av ett antal bestämmelser i direktivet. Med trehjuliga motorfordon avses trehjuliga motorfordon enligt definitionen i rådets direktiv 92/61/EEG av den

30 juni 1992 om typgodkännande av två- och trehjuliga motorfordon (EGT L 225, 10.8.1992, s. 72, Celex 31992L0061). Med trehjuliga motorfordon avses dock inte trehjuliga motorcyklar. Direktiv 92/61/EEG har upphävts genom direktiv 2002/24/EG av den 18 mars 2002 om typgodkännande av två- och trehjuliga motorfordon och om upphävande av rådets direktiv 92/61/EEG (EGT L 124, 9.5.2002, s. 1, Celex 32002L0024).

I direktiv 92/61/EEG fanns ingen uttrycklig definition av trehjuliga motorfordon. Direktivet var tillämpligt på samtliga två- och trehjuliga motorfordon med undantag för exempelvis vissa fordon som är avsedda att styras av fysiskt handikappade. Det enda i direktivet som liknar en definition är den bestämmelse om typgodkännande av två- och trehjuliga motorfordon som anger att de fordon som omfattas av direktivet skall delas in i mopeder (två- och trehjuliga), motorcyklar och trehjuliga motorcyklar. I avsaknad av en klar definition i direktiv 92/61/EEG går det inte att med säkerhet säga vilka trehjuliga motorfordon som åsyftas i skrotbilsdirektivet när det där sägs att skrotbilsdirektivet också omfattar trehjuliga motorfordon som inte är motorcyklar. Den mest rimliga tolkningen är att det är trehjuliga mopeder som avses. Direktiv 2002/24/EG ger ingen klarhet.

Mot bakgrund av att skrotbilsdirektivet inte tydligt pekar ut vilka trehjuliga motorfordon som avses är det tänkbart att direktivet kommer att förtydligas, t.ex. genom lagstiftning på gemenskapsnivå eller genom praxis från EG-domstolen. För att lätt kunna anpassa de svenska reglerna till rättsutvecklingen bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela de föreskrifter som behövs för att de bestämmelser i skrotbilsdirektivet som rör trehjuliga motorfordon skall kunna genomföras i svensk lagstiftning.

Som anförs i propositionen ges genom det föreslagna bemyndigandet i bilskrotningslagen (1975:343) möjlighet att på förordnings- och föreskriftsnivå genomföra skrotbilsdirektivets krav på att vissa trehjuliga motorfordon skall överlämnas till auktoriserade behandlingsanläggningar samt att omhändertagandet av de uttjänta trehjuliga motorfordonen skall ske på särskilt sätt. Den föreslagna bestämmelsen innebär endast ett bemyndigande att meddela föreskrifter.

Regeringen anför att om kravet att skrotning skall göras av auktoriserade skrotare vidgas till att omfatta vissa trehjuliga motorfordon kommer endast skrotare med auktorisation enligt bilskrotningsförordningen (1975:348) att få ombesörja skrotningen. Skrotaren blir i så fall skyldig att omhänderta det uttjänta fordonet enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om skrotbilsverksamhet (NFS 2002:2). Redan i dag skall uttjänta trehjuliga motorfordon, liksom alla fordon, skrotas på ett miljömässigt godtagbart sätt. Ändringarna avser alltså inte de miljökrav som ställs på skrotningen. Ett krav om att skrotning skall göras av en auktoriserad skrotare innebär att det blir lättare för myndigheterna att kontrollera att skrotningen verkligen sker på ett miljömässigt godtagbart sätt.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Giftfri miljö

Inledning

Våren 1999 godkände riksdagen med anledning av regeringens proposition 1997/98:145 Svenska miljömål (bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183) ett system med 15 miljö kvalitetsmål, bl.a. Giftfri miljö. Det övergripande syftet med miljö kvalitetsmålen är att vi till nästa generation skall kunna överlämna ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. När det gäller målet Giftfri miljö lämnade Miljömålskommittén (M 1998:07) förslag till sex delmål. Riksdagen godkände fem av dessa vid behandlingen av regeringens proposition 2000/01:65 Kemikaliestrategi för Giftfri miljö och det sjätte vid behandlingen av proposition 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (bet. 2000/01: MJU15, rskr. 2000/01:269 respektive bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36).

Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö innebär att miljön skall vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Sex delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Delmålen gäller kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper, miljö- och hälsoinformation om varor, utfasning av särskilt farliga ämnen, fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier, riktvärden för miljö kvalitet för kemiska ämnen samt sanering och efterbehandling av förorenade områden.

Utskottet behandlar under detta avsnitt motioner från den allmänna motionstiden 2002.

Delmål 1: Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper och delmål 2: Miljö- och hälsoinformation om varor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om försiktighet vid framtagning av nya kemiska ämnen och i kemikaliepolitiken (fp, mp), samarbetet i Östersjöregionen om kemikalier (v) och ersättningsmedel för miljöstörande produkter (v) m.m. med hänvisning till gällande lagstiftning och det pågående arbetet med delmålen m.m.

Motionerna

Försiktighet och framförhållning bör enligt motion MJ228 (mp) gälla vid framtagning av nya kemiska ämnen. En bra regel vore att ett kemiskt ämne inte skulle få tillverkas om det inte var nödvändigt för samhället och endast om tillverkaren kunde bevisa att det är ofarligt. Nu måste i stället samhället bevisa dess skadlighet (yrkande 2).

Enligt motion MJ313 (v) bör regeringen snarast ta initiativ till ett samarbete i Östersjöregionen kring kemikaliefrågan. Östersjön är ett unikt hav. Kemikaliesamhället är ett växande hot mot havsmiljöer. Stora mängder kemiska produkter används trots att vi saknar kunskap om deras effekter i naturen. Arbetet måste fortsätta nationellt inom EU och även genom samarbete mellan länderna kring Östersjön (yrkande 1).

I motion MJ315 (fp) anförs att kemikaliepolitiken bör utgå från försiktighetsprincipen samt att förorenaren skall betala. Huvudansvaret för att förhindra spridning av farliga kemiska ämnen bör ligga hos användare och tillverkare (yrkande 18).

Kemikalieinspektionen bör enligt motion MJ334 (v) få i uppdrag att utvärdera vilken inverkan ersättningsmedel för miljöstörande produkter kan ha från såväl arbetsmiljösynpunkt som för befolkningens hälsa. Om man inte är tillräckligt uppmärksam på konsekvenserna kan nya problem uppstå när gamla skall lösas.

I fråga om krav på innehållsdeklaration för kemiska produkter anförs i motion MJ436 (s) att alltför många människor drabbas av allergier av olika slag. För att kunna undvika ämnen som ger allergiska utslag ger innehållsdeklarerade produkter en ovärderlig information. Sverige bör ta initiativ i EU om att krav på innehållsdeklaration bör omfatta kemiska produkter.

Utskottets ställningstagande

Under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö har riksdagen som delmål 1 beslutat att senast år 2010 skall uppgifter finnas om egenskaperna hos alla avsiktligt framställda eller utvunna kemiska ämnen som hanteras på marknaden. För ämnen som hanteras i högre volymer och för övriga ämnen som t.ex. efter inledande översiktliga tester bedöms som särskilt farliga skall uppgifter om egenskaperna finnas tillgängliga tidigare än år 2010. Samma krav på uppgifter skall då gälla för såväl nya som existerande ämnen. Senast år 2020 skall det även så långt möjligt finnas uppgifter om egenskaperna hos alla oavsiktligt framställda och utvunna kemiska ämnen.

Utskottet har ingen annan uppfattning än den som framförs i motionerna MJ228 (mp) yrkande 2 och MJ315 (fp) yrkande 18 om att försiktighet och framförhållning bör gälla vid framtagning av nya kemiska ämnen, att kemikaliepolitiken bör utgå från försiktighetsprincipen samt att förorenaren skall betala. Utskottet vill framhålla att (jfr bet. 2001/02:MJU14 s. 12 och 2000/01:MJU15 s. 9 och 12) försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen är vägledande för arbetet med att begränsa risker från användningen av kemikalier som sådana och i varor. Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöegenskaper är grundläggande för allt säkerhetsarbete på kemikalieområdet, och därmed också en viktig förutsättning för att skydda den biologiska mångfalden och människors hälsa. Sådan kunskap är också en förutsättning för att kunna bedöma vilka ämnen som omfattas av lagstiftning samt av fastställda riktlinjer för kemikaliepolitiken.

När det gäller försiktighetsprincipen har utskottet tidigare uttalat (bet. 2001/02:MJU14 s. 25) att det enligt de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kap. åligger varje verksamhetsutövare att undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön om de kan ersättas med produkter som kan anses vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med kemisk produkt. Detta gäller även om ett ämne inte blir föremål för något slag av begränsning eller blir helt förbjudet. Det åligger också alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd att iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö (försiktighetsprincipen). Motionerna MJ228 (mp) yrkande 2 och MJ315 (fp) yrkande 18 bör lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte tillgodosetts med vad som anförts.

Utskottet vill i anslutning till motion MJ334 (v) om ersättningsmedel för miljöstörande produkter erinra om att produktvalsprincipen i 2 kap. 6 § miljöbalken innebär att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism. I 14 kap. miljöbalken finns bestämmelser om att den som tillverkar eller till Sverige för in en kemisk produkt skall se till att det finns en tillfredsställande utredning för bedömning av vilka hälso- eller miljöskador som produkten eller organismen kan orsaka och om märkning av kemiska produkter. Enligt miljöbalkens bestämmelser är det sålunda tillverkaren eller den som till Sverige för in en kemisk produkt som har ansvar för att utreda effekterna av produkten. Motionen avstyrks.

Enligt delmål 2 skall varor senast år 2010 vara försedda med hälso- och miljöinformation om de farliga ämnen som ingår. Enligt 14 kap. 9 § miljöbalken åligger det den som tillverkar, till Sverige för in eller på marknaden släpper ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism att genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter som behövs till skydd för människors hälsa eller miljön (produktinformation). Motion MJ436 (s) bör lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

För att uppnå att de tre miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och Ingen övergödning kan nås till år 2020 har regeringen genom beslut den 11 juli 2002 tillsatt Havsmiljökommissionen för att göra en sammanfattning av kunskapsläget, såväl nationellt som regionalt, avseende miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden både i Östersjön och i Västerhavet (dir. 2002:102). Havsmiljökommissionen skall utforma övergripande strategier på kort och lång sikt och föreslå åtgärder som kan bryta den pågående negativa utvecklingen i havsmiljön. Kommissionen får fritt välja metod och innehåll för arbetet. För att åstadkomma effektivare lösningar på havsmiljöproblemen bör kommissionen se över det samlade

forskningsbehovet. I direktiven anføres vidare att problemens karaktär oftast kräver gemensamma internationella lösningar. Beträffande miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö anføres att behovet av ytterligare forskningsinsatser bör undersökas, framför allt för att fånga upp nya trender och hot, från t.ex. triklosan, PFOS och läkemedelsrester. Både avseende nya hot och kända kemikalier i havet, bl.a. PCB, kadmium, dioxin och DDT, bör behovet av utökad miljöövervakning och användning av indikatorer analyseras. Därutöver bör tillämpningen av utbytes- och försiktighetsprincipen belysas. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2003.

Utskottet föreslår i avvaktan på resultatet av utredningen att motion MJ313 (v) yrkande 1 lämnas utan vidare åtgärd.

Delmål 3: Utfasning av särskilt farliga ämnen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om blyförbudet (m) och bekämpningsmedel (s, v) med hänvisning till bl.a. gällande lagstiftning och det arbete som pågår på området.

Motionerna

Enligt motion MJ331 (m) bör blyförbudet vid skjutbanor och jakt upphävas. I en norsk undersökning dras slutsatsen att läckaget av bly från landbaserade skjutbanor är så litet att detta inte representerar något miljöhot med avseende på blyföreningar. Metalliskt bly är ett av de stabilaste ämnen som finns och avger i fast form inga gaser. Vid direkt kontakt med huden är det dock giftigt. Bly är unikt genom sin tyngd, sin mjukhet, låga smältemperatur och seghet. Bly är ett idealiskt hagelämne. Om haglen görs lättare måste hastigheten ökas. Jägarnas hagel över fast mark motsvarar ett hagel på var tionde kvadratkilometer. Dessa hagel är betydelselösa från miljösynpunkt, vilket har bekräftats av forskare vid Uppsala universitet (yrkande 1). Motionärerna yrkar vidare att våtmarksförbudet bör kvarstå (yrkande 2).

I motion MJ364 (s) anføres i fråga om mål för minskad användning av kemiska bekämpningsmedel att år 1986 beslutades att användningen av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket skulle halveras på tio år. Nu visar en undersökning från Ekologiska Lantbrukarna att utvecklingen går i motsatt riktning. Regeringen bör presentera en tids- och åtgärdsplan för att realisera målet från år 1986. Enligt motion MJ419 (v) bör en total avveckling av bekämpningsmedel vara målsättningen inom det svenska jordbruket (yrkande 8).

Utskottets ställningstagande

Delmålet Utfasning av särskilt farliga ämnen innebär att nyproducerade varor så långt det är möjligt skall vara fria från bl.a. bly senast år 2010 (jfr bet. 2001/02:MJU14 s. 18). Redan befintliga varor, som innehåller bl.a. bly, skall

hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön (bet. 2000/01:MJU15 s. 14 f.). Som regeringen anförde i proposition 2000/01:65 Kemikaliestrategi för giftfri miljö (s. 36 f.) bör med tanke på handel och gränsöverskridande luftföroreningar kvicksilver, kadmium och bly avvecklas inom hela EU. Bly bör fasas ut genom en kombination av förbud och frivilliga åtgärder. Den största spridningen av bly till miljön sker genom användning av blyammunition och blysänken. I propositionen anfördes att regeringen avsåg att anmäla ett förbud för dessa användningsområden.

Redan vid riksdagsbehandlingen av proposition 1997/98:145 Svenska miljösmål (bet. 1998/99:MJU6 s. 111) beslutades att användningen av blyhagel för all jakt och i stort sett allt skytte skall förbjudas. Utskottet anförde att förbudet bör kunna tillämpas med en viss omställningstid och att i avvaktan på utvecklingen av fullgoda alternativ skall förbudet förenas med en möjlighet till dispens för all icke våtmarksanknuten jakt, eftersök, fällfångst samt inskjutning av kulvapen. Vidare anfördes att när det gäller vissa sportskyttegrenar avser regeringen att införa ett förbud mot blyhagel med dispensmöjligheter.

Ammunition som innehåller blyhagel får enligt 14 c § förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter inte användas vid skytte eller vid jakt på våtmarker. Enligt 14 b §, som träder i kraft den 1 januari 2006, får ammunition som innehåller blyhagel inte användas vid jakt eller yrkesmässigt saluföras eller överlåtas annat än för samlarändamål. Enligt 14 e §, som träder i kraft den 1 januari 2008, får kulammunition som innehåller bly inte användas vid jakt eller skytte med undantag av skytte på skjutbana eller skjutfält om ammunitionen samlas upp i miljökulffång eller tas om hand på annat sätt som är godtagbart från hälso- och miljösynpunkt. Naturvårdsverket bemyndigas enligt 14 f § att meddela föreskrifter om undantag från förbuden om det med hänsyn till syftet med eller säkerheten vid användningen inte finns något godtagbart blyfritt ammunitionsalternativ samt för vissa sportskyttegrenar om Internationella Sportskyttefederationens regler inte ger utrymme för användande av blyfri ammunition i dessa grenar. Motion MJ331 (m) yrkandena 1 och 2 avstyrks i den mån den inte tillgodosetts med det anförda.

Riksdagens beslut beträffande miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning innebär att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte skall ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till en allsidig användning av mark och vatten. Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet skall nås inom en generation (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Utskottet har tidigare uttalat (bet. 2001/02:MJU16 s. 34) att målet innebär för jordbrukets del ett aktivt arbete för att minska förlusterna av växtnäringssämnen till hav och andra vatten och att nå målet Giftfri miljö genom insatser som syftar till att begränsa riskerna vid användning av bekämpningsmedel.

Utskottet anförde i samband med riksdagens behandling av statsbudgeten för år 2003 (bet. 2002/03:MJU2 s. 50) att anslaget 44:3 Miljöförbättrande

åtgärder i jordbruket disponeras av Jordbruksverket för att inom skilda nationella handlingsprogram, huvudsakligen genom försöks- och utvecklingsverksamhet, styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringsläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av bekämpningsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden samt ökad andel ekologisk produktion. Genom försöks- och utvecklingsverksamhet inom ramen för de nationella handlingsprogrammen kan projekt bearbeta aktuella, konkreta och angelägna frågeställningar med bäring på relevanta nationella miljömål. Resultaten ligger till grund för råd och rekommendationer om direkt tillämpliga åtgärder inom jordbruket i en nära framtid. Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen har kommit in med ett förslag till nytt handlingsprogram för användningen av bekämpningsmedel i jordbruk och trädgårdsnäring (Jordbruksverkets rapport 2002:7). Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av förslaget.

Sverige har sedan 1980-talet haft handlingsprogram för att minska hälso- och miljöriskerna vid användning av bekämpningsmedel i jordbruket (jfr bet. 2001/02:MJU15 s. 56). Nuvarande program innehåller en rad olika åtgärder som utöver gällande lagstiftning och tillsyn rörande registrering och spridning omfattar olika former av ekonomiska styrmedel, informationsinsatser, m.m. Inom ramen för EU-samarbetet har bekämpningsmedel nyligen behandlats i det sjätte miljöhandlingsprogrammet. Bland annat kommer en tematisk strategi för bekämpningsmedelsanvändningen att utarbetas. Enligt vad utskottet erfarit deltar Sverige dessutom aktivt i pågående omregistreringsarbete rörande aktiva substanser i bekämpningsmedel. Målsättningen är att en hög skyddsnivå för hälsa och miljö skall uppnås. Resultatet av detta arbete kommer att vara styrande för vilka ämnen som i framtiden kommer att finnas på marknaden. Ett totalförbud för användning av bekämpningsmedel kan enligt regeringen bedömas få mycket allvarliga konsekvenser för den svenska livsmedelsproduktionen och det svenska lantbrukets konkurrenskraft. Med det anförda och i avvaktan på att arbetet med ett nytt handlingsprogram slutföres föreslår utskottet att motionerna MJ364 (s) och MJ419 (v) yrkande 8 lämnas utan vidare åtgärd.

Delmål 4: Fortlöpande minskning av hälso- och miljöriskerna med kemikalier och riktvärden för miljö kvaliteten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om babyprodukter (mp), ekologiska aspekter på läkemedel (mp), kvicksilver i djurmedicin (mp), läkemedelsavfall i avloppsvatten (mp), läkemedels kemiska sammansättning (mp), läkemedel ur ett miljöperspektiv (kd) m.m. med hänvisning till pågående utredningsarbete. Ett antal motioner om flamskyddsmedel (kd, c, mp), trifenylfosfat (mp), lädervaror (mp), nonylfenol (mp), PFOS (kd) och HA-olja (kd) avstyrks med hänvisning till tidigare riksdagsuttalanden och till det arbete som pågår på området.

Motionerna

Kemikalier i läkemedel m.m.

Enligt motion MJ215 (mp) bör babyprodukter inte innehålla ämnen som är skadliga för hälsan (yrkande 1) eller cancerframkallande (yrkande 4). Babyprodukter bör vidare inte innehålla produkter som är skadliga för miljön (yrkande 2) eller allergiframkallande (yrkande 3). Motionärerna anser vidare att kriterier för skadliga kemikalier bör tas fram för produkter som används till små barn (yrkande 5).

I motion MJ228 (mp) anförts i fråga om ekologiska aspekter på läkemedel att det har visat sig att långvariga utsläpp av kemikalier och läkemedel ger stora effekter på miljön. En framförhållning av vilka skador som kan uppstå och att utnyttja försiktighetsprincipen bör utgöra en förutsättning vid alla introduktioner av nya ämnen (yrkande 3).

I motion MJ231 (mp) anförts i fråga om kvicksilver i djurmedicin att många hästar vaccinerats varje år mot hästinfluensa för att det krävs för att få starta på tävlingar. Kviksilver finns i t.ex. vacciner trots att alternativ finns. Kviksilver är en extremt giftig tungmetall som inte bör finnas i vår miljö.

Läkemedelsavfall i avloppsvatten, recipienter, vattendrag och grundvatten är enligt motion MJ369 (mp) ett hot mot vår miljö och hälsa, varför kraftfulla satsningar inom läkemedelsbranschen, forskningen och miljöövervakningen krävs omgående (yrkande 1). Vidare bör lagstiftningen ses över vad gäller krav på läkemedelsproducenter att redogöra för läkemedels kemiska sammansättning genom hela dess livscykel samt krav på att redogöra för hur läkemedlet i dess olika nedbrytningsfaser påverkar de ekologiska system det beräknas hamna i (yrkande 2). Kemikalieinspektionen bör få i uppdrag att utreda olika läkemedelssubstansers förekomst och toxicitet i våra ekologiska system i dag, och i framtiden, för att med denna som bakgrund kunna lokalisera de allvarligaste hoten och föreslå lämpliga åtgärder (yrkande 3) och Jordbruksverket få i uppdrag att kartlägga vilka antibiotika som i dag används inom djurhåll-

ningen med ambitionen att ersätta de mest persistenta typerna med mindre långlivade dito (yrkande 4).

Enligt motion MJ432 (kd) bör information om läkemedel ur ett miljöperspektiv förbättras (yrkande 17). Vidare bör incitament skapas för biologiskt nedbrytbara läkemedel. Det finns i dag ingen metod för reningsverken att sortera ut läkemedel. Många läkemedel lämnar därför reningsverken i aktiv form. Läkemedel nämns inte i miljöbalken och det finns inget granskningsansvar för läkemedel på någon myndighet (yrkande 18).

Flamskyddsmedel m.m.

Enligt motion MJ226 (mp) bör försiktighetsprincipen gälla för nya flamskyddsmedel. Flamskyddsmedel används i textilier i allmänna lokaler samt i byggnadsmaterial, men framför allt i elektroniskt material, såsom kretskort i datorer. Många människor blir överkänsliga (yrkande 1). De bromerade flamskyddsmedlen bör enligt motionärerna fasas ut i snabb takt. Kemikalieinspektionen har föreslagit fem år, men det är för lång tid (yrkande 3). Kemikalieinspektionens förslag om år 2004 som året för avveckling av de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE bör genomföras. Kemikalieinspektionen lämnade den 15 mars 2000 en rapport till regeringen som innehåller förslag till att ett förbud för bromerade kolväten införs senast den 1 januari 2004. Förbudet bör gälla PBDE och PBB (yrkande 4).

Enligt motion MJ428 (c) bör riksdagen besluta ett nationellt förbud mot användning av särskilt hälso- eller miljöskadliga ämnen, däribland alla bromerade flamskyddsmedel, i syfte att åstadkomma och påskynda sådana beslut i hela EU (yrkande 32). Ett nationellt förbud mot användning av särskilt hälso- eller miljöskadliga ämnen bör beslutas (yrkande 33). Vidare bör riksdagen besluta om ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel (yrkande 34). Även i motionerna MJ432 (kd) yrkande 15 och A242 (kd) yrkande 7 yrkas förbud mot bromerade flamskyddsmedel.

Övrigt

Enligt motion MJ226 (mp) bör alternativ tas fram för ämnet trifenylofosfat. Trifenylofosfat bör ersättas med ett alternativt, oskadligare medel (yrkande 2).

I motion MJ227 (mp) anføres att uttjänta lädervaror, som är garvade enligt krommetoden, skall klassas som miljöfarligt avfall. Läder garvas med kemikalier, främst 3-värt krom. 6-värt krom betecknas som giftigare än 3-värt och har förutom allergiframkallande effekt även en cancerframkallande effekt. Det 3-värda kromet, som används vid garvningen, omvandlas till den farligare sorten 6-värt krom vid förbränning. Vid förbränning bildas även dioxiner. Uttjänt läder bör därför klassas som miljöfarligt avfall (yrkande 1). Forskning om riskerna med läderhantering och dess samband med cancer bör initieras. Läder som bärs nära kroppen kan inte vara en fara för hälsa och innebära så tydliga risker som nu är fallet (yrkande 2). Vidare anføres att substitutionsprincipen bör gälla för användningen av kemikalier vid lädertillverkning (yrkande 3). Motionären anser att en varningstext bör placeras på lädervaror som inne-

håller s.k. azofärgämnen. Dessa färger är klassade som cancerogena. EU har inte låtit oss behålla vårt undantag för azofärgämnen (yrkande 4). Slutligen föreslår motionären ett totalförbud mot pentaklorfenoler. Ämnet används som konserveringsmedel för att läder inte skall mögla under långa transporter. Ämnet är förbjudet som träimpregneringsmedel, men är tillåtet i skor. Trots att Sverige nu är restriktivt vid användningen av pentaklorfenol, så finns pentaklorfenol i vårt blod (yrkande 5).

I motion MJ228 (mp) anförs att substitutionsprincipen skall användas för att snarast ersätta nonylfenol. Sedan 40 år har ämnet ingått i tvättmedel och plaster. Ämnet är ett bioackumulerande miljögift. På grund av ämnets giftighet mäts halterna av nonylfenol i avloppsvatten och slam. Nonylfenol finns inte bara i avloppsvatten, utan återfinns i hela vattensystemet, i sjöar och dricksvatten. Ämnet har östrogena verkningar (yrkande 1).

I motion MJ432 (kd) anförs att en ny kemikalie som är skadlig för miljön är den ökande användningen av fluorerade ämnen, s.k. PFOS (perfluorooktansulfonsyra). Det finns få studier av dessa ämnen vad gäller skador på människor, men djurstudier tyder på att PFOS bl.a. orsakar fosterdöd och är cancerframkallande. Det är viktigt att forskningen fortsätter och intensifieras samt att särskild försiktighet iaktas tills större kunskap finns på området (yrkande 16). I motionen anförs vidare att HA-oljor är en restprodukt från raffinering och innehåller polyaromatiska ämnen, vilket enligt EU är ett av de mest angelägna ämnena att få bort i utsläpp till vatten. När däcken slits hamnar tusentals ton av de giftiga ämnena i naturen. Oljan är inte kemiskt bunden utan lakas ur de små gummipartiklar som är resultatet av däckslitage. De polyaromatiska kolvätena finns spridda överallt i vår miljö. Två tredjedelar av alla däck som säljs på den svenska marknaden innehåller fortfarande HA-olja. Förbud att sälja däck som innehåller HA-olja bör införas i Sverige (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

Kemikalier i läkemedel m.m.

Utskottet har tidigare behandlat en motion med liknande innehåll som motion MJ215 (mp) om babyprodukter (bet. 2001/02:MJU14). Utskottet vill erinra om att i delmål 2 under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö anges att varor senast år 2010 skall vara försedda med hälso- och miljöinformation om de farliga ämnen som ingår för att underlätta för inköpare och även konsumenter att tillämpa produktvalsprincipen. Det är viktigt att informationen är lätt att sprida och lätt att förstå, särskilt för privatpersoner utan kemisk kunskap. Utskottet redovisade i riksdagsbeslutet Kemikaliestrategi för Giftfri miljö (bet. 2000/01:MJU15) att regeringen kommer att verka för att ett EU-gemensamt system tas fram för utformning av hälso- och miljöinformation för varor som inte är kemiska produkter. Regeringen avser att låta utreda de närmare detaljerna kring hur ett system för miljö- och hälsoinformation för varor bör utformas. I proposition Kemikaliestrategi för Giftfri miljö anfördes

(prop. 2000/01:65 s. 23) att denna utredning därefter kommer att ligga till grund för Sveriges arbete med att vara pådrivande i dessa frågor inom EU.

Utskottet delar regeringens uppfattning att i väntan på att ett system införs bör företagen på frivillig väg lämna hälso- och miljöinformation. Utskottet utgår från att när det gäller produkter för barn kommer detta arbete att innebära att företagen kan ange att de klassade ämnena förekommer i halter som bedöms vara oskadliga för barns hälsa.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2001/02:MJU16 s. 53) att Läkemedelsverket är tillsynsmyndighet för produktgruppen hygienartiklar, där även hygienprodukter för barn ingår. Enligt förordning (1993:1283) om kosmetiska och hygieniska produkter samt Läkemedelsverkets föreskrifter skall tillverkarna för vissa typer av produkter använda ämnen som är godkända av verket. I de fall där verket inte har gjort en bedömning av ett ämne ansvarar tillverkaren för att detta görs. Produkten måste uppfylla kravet att vara ofarlig för människors hälsa, vilket innebär att tillverkaren måste göra en riskbedömning utifrån att barn använder deras produkter. I innehållsdeklarationerna skall ingredienserna deklarerats i fallande skala efter mängd på förpackningen. Vidare får de inte överskrida de maxgränser som verket tillåter.

Utskottet instämmer med motionären i motion MJ369 (mp) yrkande 4 om att de mest långlivade typerna av antibiotika som i dag används inom djurhållningen bör ersättas med mindre långlivade. Vid läkemedelsbehandling av livsmedelsproducerande djur får enligt rådets förordning 2377/90 om gränsvärden för rester av veterinärmedicinska läkemedel i livsmedel endast sådana substanser användas som är godkända av kommissionen (jfr bet. 2001/02: MJU20 s. 38). Förordningens syfte är att skydda konsumenterna från skadliga läkemedelsrester i livsmedel.

Utskottet delar även den uppfattning som framförs i motion MJ231 (mp) om att kvicksilver är en extremt giftig tungmetall som inte bör finnas i vår miljö. Riksdagens beslut om delmål 3 under miljö kvalitetsmålet Giffri miljö innebär att nyproducerade varor så långt det är möjligt skall vara fria från kvicksilver senast år 2003. Kviksilver skall inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor som innehåller kvicksilver skall hanteras på ett sådant sätt att kvicksilvret inte läcker ut i miljön. Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2001/02:MJU14 s. 16) att användningen av kvicksilver är reglerad i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Ett förbud mot export av kvicksilver samt av vissa varor som innehåller kvicksilver infördes redan år 1996.

Utskottet har inhämtat att regeringen för att begränsa användningen av kvicksilver avser att anmäla ett nationellt förbud mot användning av kvicksilver till EU. I likhet med socialutskottet (bet. 2001/02:SoU10) anser utskottet att det är mycket angeläget att så snabbt som möjligt finna alternativ till kvicksilver som konserveringsmedel i läkemedel. Från Läkemedelsverket har inhämtats att verket samarbetar med läkemedelsindustrin i syfte att minska

användningen av kvicksilver i läkemedel. Enligt Läkemedelsverket används kvicksilver enbart där det är svårt att hitta andra alternativ.

Genom beslut den 12 december 2002 har regeringen uppdragit åt Läkemedelsverket att utreda miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter inklusive dessa produktgruppers förpackningar. I uppdraget ingår att lämna förslag till åtgärder för att minska miljöpåverkan från dessa produktgrupper såväl nationellt som inom EU. Läkemedelsverket har vidare fått i uppdrag att utreda dels hur informationen om kvantitet och innehåll av kemiska ämnen i läkemedel kan göras lättillgängliga och dels hur företagens rapportering av kvantitet och innehåll av kemiska ämnen i kosmetiska och hygieniska produkter kan förbättras. Vidare bör möjligheten att på nationell nivå införa miljöklassificering av läkemedel ses över. I uppdraget ingår även att rapportera om det pågående arbetet inom EU att miljöklassificera läkemedel. Så långt möjligt bör det göras en riskbedömning för miljöpåverkan utifrån ansamling i miljön och med hänsyn tagen till aktuell försäljningsvolym. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juli 2004.

I utredningsdirektiven hänvisas till att riksdagen har fastställt 15 miljökvalitetsmål som kontinuerligt skall följas upp. Ett av dessa mål är särskilt relevant för läkemedelssektorn, nämligen Giftfri miljö. Miljökvalitetsmålet innebär att miljön skall vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. En precisering av målet innebär att halterna av ämnen som förekommer naturligt i miljön är nära bakgrunds nivåerna, halterna av naturfrämmande ämnen i miljön är nära noll och att den sammanlagda exponeringen i arbetsmiljö, yttre miljö och inomhusmiljö för särskilt farliga ämnen är nära noll (bet. 2000/01:MJU15 s. 6). Riksdagens beslut om delmål under miljökvalitetsmålet (bet. 2000/01:MJU15) innebär att nyproducerade varor som används på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet skall så långt det är möjligt vara fria från cancerframkallande ämnen, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen senast år 2007. Varorna skall inte heller innehålla några nya organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande senast från år 2005. För övriga organiska ämnen som är mycket långlivade och mycket bioackumulerande är tidpunkten för utfasning senast år 2010 och för övriga organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande är tidpunkten senast år 2015. Nyproducerade varor skall också så långt det är möjligt vara fria från kvicksilver senast år 2003 och kadmium och bly senast år 2010. Redan befintliga varor, som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly, skall hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön.

I direktiven hänvisas vidare till att riksdagens beslut innebär att det senast år 2010 skall finnas uppgifter om egenskaper hos alla avsiktligt framställda eller utvunna kemiska ämnen som hanteras på marknaden. Detta gäller både nya och existerande ämnen. Senast år 2010 skall varor vara försedda med hälso- och miljöinformation om de farliga ämnen som ingår. Enligt direktiven är det känt att läkemedelsrester förekommer i t.ex. vattenmiljön och att läke-

medlens aktiva substanser ofta är verksamma även efter det att de kommer ut i naturen. Kunskaperna kring läkemedels ansamling i miljön är dock ofullständiga. Dessutom saknas kunskap om vilka hälso- och miljörisker som dessa läkemedelsrester kan medföra. Det gäller såväl effekter av läkemedel som deras nedbrytningsprodukter.

Utskottet ser det som mycket angeläget att kunskaperna kring läkemedels samt hygieniska och kosmetiska produkters miljöpåverkan ökar och det är därför positivt att denna fråga utreds. Utskottet anser i likhet med socialutskottet (bet. 2001/02:SoU10) att det mot bakgrund av det pågående miljömålsarbetet är väsentligt att se över hur miljöhänsyn kan vägas in som en naturlig del vid förskrivning, användning och prissättning av läkemedel liksom vid hantering av överblivna läkemedel. Utskottet kommer att uppmärksamt följa regeringens fortsatta arbete med dessa frågor. Mot bakgrund av vad som anförts och i avvaktan på resultatet av utredningen är utskottet emellertid inte nu berett att föreslå något uttalande från riksdagens sida med anledning av motionerna MJ215 (mp) yrkandena 1–5, MJ228 (mp) yrkande 3, MJ231 (mp), MJ369 (mp) yrkandena 1–4 samt MJ432 (kd) yrkandena 17 och 18. Motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd.

Flamskyddsmedel

Utskottet har tidigare uttalat (bet. 2001/02:MJU14 s. 16) att det behövs kraftfulla åtgärder mot användningen av samtliga hälso- och miljöfarliga ämnen. I dag sker en omfattande handel med varor över nationsgränserna. De varor och kemikalier som används i Sverige är till övervägande delen tillverkade eller framställda i något annat land. Därför är det viktigt för Sverige att på internationell och europeisk nivå aktivt och kraftfullt verka för att farliga ämnen skall fasas ut för att därigenom göra det möjligt att nå målet Giftfri miljö. Genom att arbeta för en omställning i mer miljöanpassad riktning inom hela EU kan också utsläppen av farliga ämnen till luft och vatten begränsas. Därmed minskas risken för spridning av farliga ämnen till Sverige via luft och vatten. Det är också viktigt att EU:s regelsystem används på ett optimalt sätt. I detta sammanhang bör uppmärksammas att Europeiska kommissionen den 13 februari 2001 presenterade sitt förslag till strategi för den framtida kemikaliepolitiken i gemenskapen. Utskottet uttalade att det är synnerligen angeläget att verka för att unionens gemensamma kemikaliestrategi får ett innehåll som kan bidra till att lösa många av de frågor som har betydelse för möjligheterna att nå en giftfri miljö.

Bromerade flamskyddsmedel är en stor grupp ämnen som tillsätts material för att förändra deras brandegenskaper (jfr bet. 2001/02:MJU14 s. 25). Kemikalieinspektionen har identifierat ca 70 bromerade föreningar som används som flamskyddsmedel. Vid behandlingen av statsbudgeten för år 2003 (bet. 2002/03:MJU1 s. 20, prop. 2002/03:1 utg.omr. 20 s. 34) uttalade utskottet att arbetet med att fasa ut och avveckla farliga kemikalier som är långlivade och lagras i människans kropp bör intensifieras.

Från Kemikalieinspektionen har inhämtats att tillverkningen av PBB har upphört i hela världen. Enligt en ändring av begränsningsdirektivet (76/769/EEG, 2003/11/EG), som skall införlivas i nationell lagstiftning senast den 15 februari 2004, får penta- och oktaBDE inte släppas ut på marknaden eller användas som ämne eller ingrediens i ämnen eller beredningar över en viss viktprocent. I en riskbedömning av dekaBDE som redovisades under hösten 2002 påvisades inga direkta risker för hälsa eller miljö. Ämnet kommer att redovisas i en riskreduktionsstrategi senast den 30 juni 2003 och därefter kommer Europaparlamentet och rådet att snarast behandla ett förslag.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/95/EG av den 27 januari 2003 om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter får från och med den 1 juli 2006 ny elektrisk och elektronisk utrustning som kommer ut på marknaden inte innehålla bl.a. PBB och/eller PBDE.

Kemikalieinspektionen har i rapporten Bromerade flamskyddsmedel – förutsättningar för ett nationellt förbud den 20 december 2002 redovisat ett regeringsuppdrag. I rapporten anförts att det är angeläget att åtgärder vidtas för att begränsa användningen av bromerade flamskyddsmedel. Om nationella åtgärder skulle övervägas bör dessa begränsas till användningen i Sverige och utsläppande på den svenska marknaden av bromerade flamskyddsmedel och varor som har behandlats med eller innehåller sådana ämnen. Ett förbud förutsätter dock att anmälningsproceduren enligt direktiv 98/34/EG efterlevs. I rapporten anförts att det ofta framförs kritik mot att arbetet med att begränsa farliga ämnen inom EU går för långsamt. Kemikalieinspektionen anser emellertid att EU i dag står inför goda förutsättningar att åstadkomma en begränsning av användningen av de bromerade flamskyddsmedel som är mest skadliga eller som står för de största volymerna. Ett förbud mot pentaBDE och oktaBDE har nyligen beslutats. Riskbegränsande åtgärder mot dekaBDE skall skyndsamt behandlas när riskhanteringsstrategin för ämnet är klar under 2003. Därutöver är riskbedömningarna av HBCDD och TBBP-A på god väg. Kemikalieinspektionen gör utifrån den situation som råder i dag den bedömningen att det mest effektiva sättet att uppnå restriktioner för de fem mest använda bromerade flamskyddsmedlen är att aktivt medverka i och driva på det pågående EU-arbetet, snarare än att splittra resurserna på ett parallellt nationellt agerande. Gemensamma åtgärder inom EU får en långt större effekt än ensidigt nationella åtgärder och möjligheten att påverka stora marknader utanför EU ökar kraftigt. Kemikalieinspektionen har i analysen av förutsättningarna för ett nationellt förbud funnit att det inte finns några produktdirektiv inom EU som förhindrar ett sådant förbud, förutom när det gäller personbilar.

Utskottet har inhämtat att Kemikalieinspektionens rapport kommer att remissbehandlas. I avvaktan på det arbete som således pågår finner utskottet inte anledning att vidta någon åtgärd med anledning motionerna MJ226 (mp) yrkandena 1, 3 och 4, MJ428 (c) yrkandena 32–34, MJ432 (kd) yrkande 15 och A242 (kd) yrkande 7. Motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd.

Övrigt

Utskottet redovisade i mars 2002 (bet. 2001/02:MJU14 s. 24) att någon aktivitet som är särskilt riktad mot trifenylfosfat inte pågår i Regeringskansliet eller hos den ansvariga myndigheten. Trifenylfosfat är ett ämne som kan användas som ersättning för bromerade flamskyddsmedel. Utskottet har inhämtat att det finns fallstudier som visat på allergi mot trifenylfosfat. Sverige har i arbetet med EU:s kemikaliestrategi verkat för att producenterna bör ta ett större ansvar än tidigare för att de kemikalier som används inte ger upphov till skador på hälsa och miljö. Detta innebär att producenterna måste ha tillräckligt med kunskap om alla ämnen som produceras eller importeras för att säkerställa skyddet för människors hälsa och miljön. Kemikalieinspektionen bevakar fortlöpande rapporteringen över negativa effekter av olika kemiska produkter och kan vid behov vidta eller föreslå åtgärder. Motion MJ226 (mp) yrkande 2 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden som det i motion MJ227 (mp) yrkande 1 om att uttjanta lädervaror som är garvade med hjälp av den s.k. krommetoden skall klassas som farligt avfall (bet. 2001/02:MJU16 s. 43). Farligt avfall klassas enligt direktiv 91/689/EEG om farligt avfall genom kommittologibeslut efter anmälan från medlemsstaterna. På svenskt initiativ har omröstning skett inom den s.k. TAC-kommittén om slam från produktion av kromgarvat läder har någon av de farliga egenskaper som krävs enligt direktivet. Kommittén fann att så inte var fallet. Den svenska lagstiftningen klassar därefter inte slam från kromhaltiga garvmedel m.m. som farligt avfall.

Utskottet har tidigare redovisat att det inte är tillåtet att använda pentaklorfenol i Sverige (bet. 2001/02:MJU14 s. 24, bet. 2000/01:MJU3 s. 53). Det finns däremot inget förbud mot förekomst i importerade produkter. Sverige hade fram till den 31 december 1998 övergångsregler när det gällde begränsningar för bl.a. pentaklorfenol. I maj 1999 antog kommissionen ett tilläggsdirektiv till begränsningsdirektivet (76/769/EEG) som påverkade användningen av bl.a. pentaklorfenol. Tilläggsdirektivet innebär att all användning av pentaklorfenol i princip är förbjuden i hela gemenskapen. Frankrike, Irland, Portugal, Spanien och Storbritannien har dock medgivits undantag från förbudet t.o.m. år 2008. Frågan om ett förbud mot förekomsten av pentaklorfenol i textilier och lädervaror har aktualiserats av Kemikalieinspektionen som haft regeringens uppdrag att se över gällande regelverk på detta område. Eftersom tilläggsdirektivet inte omfattar förekomsten av pentaklorfenol i importerade varor skulle ett nationellt förbud kunna aktualiseras. Enligt utskottets mening får det dock i första hand ankomma på regeringen att pröva frågan om ett nationellt förbud mot förekomsten av pentaklorfenol i produkter.

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/61/EG om ändring för nittonde gången av det s.k. begränsningsdirektivet (76/769/EEG) (azofärger) anges att azofärgämnen inte får användas i textilier och läderartiklar som kan komma i direkt kontakt med människors hud eller munhåla under längre tid, exempelvis kläder, sängkläder, hygienartiklar, skodon, handskar, klock-

armband, handväskor, leksaker av textilier eller av läder samt garn och tyger som är avsedda att användas av slutkonsumenten. Direktivets bestämmelser skall senast den 11 september 2003 införlivas i medlemsstaterna. Utskottet har inhämtat att svenska föreskrifter för närvarande utarbetas inom Kemikalieinspektionen. Utskottet föreslår med det anförda att motion MJ227 (mp) yrkande 1–5 lämnas utan vidare åtgärd.

I samband med 1991 års miljöpolitiska beslut uttalade utskottet (2000/01: MJU3 s. 54) att minst 90 % av användningen av nonylfenoletoxilater bör ha upphört till år 2000 genom frivilliga åtgärder inom berörda branscher. Efter denna tidpunkt bör nonylfenoletoxilater endast användas om risken för spridning till miljön är mycket liten. Det uppsatta målet har i stort sett uppnåtts, och utskottet anförde våren 1999, i samband med riksdagens behandling av propositionen om de övergripande nationella miljö kvalitetsmålen, att det positiva resultatet från avvecklingsarbetet innebär att även den fortsatta avvecklingen kan ske på frivillig väg. Detta innebär att resterande användning av nonylfenoletoxilater, som leder till direkta utsläpp, skall fasas ut snarast eller senast år 2000. På sikt bör all användning av nonylfenoletoxilater ersättas med mindre miljöskadliga alternativ (1998/99: MJU6 s. 115). Utskottet har också erfarit att frågan om begränsning av nonylfenol diskuteras inom EU.

Utskottet har inhämtat från Kemikalieinspektionen att användningen i Sverige av nonylfenoletoxilater sedan år 1990 har minskat med över 90 % (PM 1/01) och att det är de användningsområden med störst risk för utsläpp till miljön som har avvecklats. Enligt utskottets mening får det ankomma på Kemikalieinspektionen att verka för och följa avvecklingen av nonylfenoletoxilater. Det anförda innebär att syftet med motion MJ228 (mp) yrkande 1 i allt väsentligt blir tillgodosett utan något särskilt riksdagens uttalande i frågan.

Enligt Kemikalieinspektionens Handlingsplan för perfluorooktansulfonat, PFOS, och dess derivat av den 12 februari 2002 har Kemikalieinspektionen för avsikt att i samverkan med andra berörda myndigheter – Arbetsmiljöverket, Naturvårdsverket, Konsumentverket och Livsmedelsverket – informera om PFOS och andra perfluorerade ämnen. Vidare övervägs att bjuda in branschföreträdare till ett möte om utfasning av PFOS och dess derivat. I handlingsplanen anfördes att ett screeningsprojekt har finansierats av Naturvårdsverket och att resultaten av undersökningarna tyder på en storskalig spridning av ämnet i Mälaren. PFOS har farobedömts inom OECD. Storbritannien är ett av två EU-länder som har tillverkning av PFOS. Utskottet föreslår mot bakgrund av den uppmärksamhet som ägnas frågan och det arbete som pågår att motion MJ432 (kd) yrkande 16 lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet uttalade i maj 2002 att det finns ett behov av åtgärder för att öka andelen miljövänliga bildäck (bet. 2001/02: MJU16). Utskottet har inhämtat att regeringen genom beslut den 27 juni 2002 har uppdragit åt Kemikalieinspektionen att utreda förutsättningarna för ett nationellt förbud mot HA-oljor. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003. Utskottet föreslår att

motion MJ432 (kd) yrkande 19 lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av utredningsarbetet.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Samarbete i Östersjöregionen rörande kemikalier (punkt 5)**

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ313 yrkande 1.

Ställningstagande

Östersjön är ett unikt hav. Den långa vattengenomströmningen och det faktum att det består av grunt bräckt vatten samt frånvaron av naturligt oljeläckage från havsbotten innebär att ett hav med motsvarande förhållanden inte finns någon annanstans i världen. Det sköra ekosystemet har gjort att Östersjön drabbats hårt av utsläpp från jordbruk, industrier, trafik, va-system och andra utsläppskällor. Ungefär en tredjedel av Östersjöns bottenyta är död, och i de djupare delarna söder om Ålands hav är det syrebrist. Flera marina arter riskerar att helt dö ut av kombinationen överfiske, föroreningar, oljeutsläpp och övergödning genom kväve och fosfor.

Minskningen av tungmetaller visar att politiska beslut och därpå vidtagna åtgärder kan ha effekt om de genomförs i tillräcklig omfattning. Samtidigt är kemikaliesamhället ett växande hot även mot havsmiljöer. De stora mängder kemiska produkter som används, trots att vi saknar kunskap om deras effekter i naturen, kan visa sig få allvarliga konsekvenser även i framtiden. Begränsningar för att minska skador till följd av kemikalier är möjliga. Med den nya kemikaliepolitiken både på nationell nivå och inom EU har vi kommit en bit på väg vad gäller både åtgärder och ambitionsnivån, som höjts avsevärt under de senaste åren.

Vänsterpartiet anser att arbetet måste fortsätta nationellt inom EU och även genom samarbete mellan länderna kring Östersjön. Regeringen bör ta initiativ till ett samarbete i Östersjöregionen kring kemikaliefrågan där kraven på kemikaliehantering och kemikalieanvändning skärps drastiskt. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Blyförbud vid skjutbanor och jakt (punkt 6)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sven Gunnar Persson (kd), Lars Lindblad (m), Jan Andersson (c) och Bengt-Anders Johansson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ331 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi delar den principiella uppfattningen att det ur miljösynpunkt är önskvärt att minska användningen av bly i samhället. Beslutet att helt förbjuda blyhaltig ammunition var dock enligt vår mening illa underbyggt. Vid beslutstillfället förutsattes att fullgoda alternativ skulle finnas tillgängliga för praktiskt jaktbruk. Så är emellertid ännu inte fallet. De metallegeringar som provats har inte blyets densitet och skottverkan. Följden är att risken för skadskjutningar av vilt ökar.

Hagel av järn (stål) har flera allvarliga olägenheter vid all jakt. Järnhagel som tränger in i träd gör virket oanvändbart till sågtimmer och annan förädling. Risken för rikoschetter som kan skada människor och djur flerdubblas. En ökad risk för vapensprängning föreligger också med järnhagel. Ur djurskyddssynpunkt är det inte heller klarlagt hur hagel av järn påverkar djur och fåglar som skadats av järnhagel eller fått i sig järnhagel med födoing. Det finns indikationer på att en övergång från bly till järn i hagelammunition får stora negativa följdverkningar för viltet. Övriga s.k. alternativhagel har en sämre skottverkan än bly. Några konsekvensbeskrivningar om alternativhagelns miljöpåverkan har inte heller presenterats. Samma förhållanden råder även i fråga om kulammunition, där precision och skottverkan har avgörande betydelse för en ur djurskyddssynpunkt acceptabel jakt.

Sedan ett tiotal år tillbaka har Boliden tillverkat provserier av silverpläterade blyhagel som enligt uppgift helt eliminerar risken för negativ miljöpåverkan. Dessa silverpläterade hagel har vid tester visat sig motstå praktiskt taget all yttre påverkan utan att silverskiktet brister. Det tunna silveröverdraget består intakt utan att förändras, enligt noggranna försök i kraftigt syrehaltig laboratoriemiljö.

Sammantaget finner vi därför att beslutet om totalförbud för användning av blyhaltig ammunition vid jakt liksom vid skjutbanor var förhastat. Beslutet bör omprövas och i stället utformas så att blyförbudet träder i kraft först när fullgoda alternativ till blyhaltig ammunition finns att tillgå. Däremot anser vi att förbudet mot jakt med blyhagel vid våtmarker skall kvarstå. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Bekämpningsmedel (punkt 7)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ419 yrkande 8 samt avslår motion 2002/03:MJ364.

Ställningstagande

Livsmedelsverket har deltagit i studier som har utvisat att kemiska bekämpningsmedel inte finns i ekologiska produkter. Detta är ganska självklart då kemisk bekämpning inte används inom den ekologiska produktionen. När det gäller konventionellt producerade livsmedel har vi genom gränsvärden fastslagit vilken mängd bekämpningsmedel människan tål för att inte hälsan skall påverkas. Det är dock mycket svårt att avgöra vilka framtida hälsoeffekter vi kommer att se som följd av generationers användning av bekämpningsmedel. Exempelvis har det visat sig att flera bekämpningsmedel som tidigare användes stör hormonbalansen hos försöksdjur.

Effekterna av den tid när dessa bekämpningsmedel var i bruk kanske vi inte får se förrän i framtiden. När det gäller importerade livsmedel är det svårare att reglera detta problem. Det är inte ovanligt att rester av bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige hittas i importerade livsmedel. För att i framtiden kunna undvika vidare hälso- och miljöeffekter av bekämpningsmedelsanvändningen bör en total avveckling av bekämpningsmedel vara målsättningen inom det svenska jordbruket. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter (punkt 8)

av Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd) och Marie Wahlgren (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ432 yrkande 18 samt avslår motionerna 2002/03:MJ215 yrkandena 1–5, 2002/03:MJ228 yrkande 3, 2002/03:MJ231, 2002/03:MJ369 yrkandena 1–4 samt 2002/03:MJ432 yrkande 17.

Ställningstagande

Läkemedel inverkar negativt på miljön. Det finns i dag ingen metod för reningsverken att sortera ut läkemedel, och många läkemedel lämnar därför

reningsverken i aktiv form. Man vet att läkemedel är ett stort miljöproblem som ger negativa effekter på både människor och djur, t.ex. har fisk påvisats byta kön efter att ha utsatts för hormoner som har gått igenom reningsverkens processer. Ändå är detta ett eftersatt område i regeringens miljöarbete. Läkemedel nämns över huvud taget inte i miljöbalken, och det finns inget granskningsansvar för läkemedel utlagt på någon myndighet. Vi anser att det bästa vore att läkemedlen blev biologiskt nedbrytbara. Regeringen måste påbörja arbetet med hur incitament för detta kan skapas. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Miljöpåverkan från läkemedel samt kosmetiska och hygieniska produkter (punkt 8)

av Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ215 yrkandena 3–5 och 2002/03: MJ228 yrkande 3 samt avslår motionerna 2002/03: MJ215 yrkandena 1 och 2, 2002/03: MJ231, 2002/03: MJ369 yrkandena 1–4 samt 2002/03: MJ432 yrkandena 17 och 18.

Ställningstagande

Små barn och speciellt barn i babyåldern utsätts dagligen för skadliga kemikalier. Babys hud är tunnare än en vuxens, och ämnen som läggs på huden tas mycket lätt upp av den ömtåliga babykroppen. Många av dagens kemikalier har allvarliga följdverkningar för hälsan och kan vara allergiframkallande och även i vissa fall, i ett längre perspektiv, cancerframkallande.

Då små barn äter, dricker och andas tar de lättare upp kemiska ämnen i kroppen, mycket mer än vi vuxna, i förhållande till sin kroppsvikt och kroppstorlek. De aktuella produkterna består ofta av kemiska ämnen med någon organisk bas. Hälsoskadliga blir dessa produkter om de ingående ämnena är allergiframkallande, kan orsaka cancer eller om de kan ha en hormonpåverkan. Regeringen bör ta fram kriterier för användning av kemiska ämnen i babyprodukter. Vad som ovan sagts om små barns högre känslighet för yttre påverkan på huden bör medtas i en rekommendation för ämnen ingående i produkter till små barn. Hänsyn bör också tas till försiktighetsprincipen i ett längre perspektiv. De hälsoskadliga ämnena samt misstänkt cancerogena ämnen och allergiframkallande ämnen bör förbjudas i produkter framställda för användning till små barn.

Vattenlevande ryggradsdjur kan påverkas av läkemedelsrester. I Storbritannien har undersökningar genomförts som visar på liknande resultat från reningsverk. Tvåkönade fiskar har hittats. I förlängningen ligger också möjligheten att andra vattenlevande ryggradsdjur kan påverkas av hormonutsläpp.

Återverkningar på djurens tillväxt och förmåga att reproducera sig kan uppstå när den känsliga hormonbalansen störs. Det har visat sig att långvariga utsläpp av kemikalier och läkemedel ger stora effekter på miljön. En framförhållning när det gäller vilka skador som kan uppstå och utnyttjande av försiktighetsprincipen måste utgöra en förutsättning vid alla introduktioner av nya ämnen. Vid tillverkning av läkemedel bör hänsyn tas till ekologiska aspekter som kan bli resultatet vid användning.

Detta bör ges regeringen till känna.

6. Bromerade flamskyddsmedel (punkt 9)

av Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Jan Andersson (c) och Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03: MJ226 yrkande 3, 2002/03: MJ428 yrkandena 32 delvis och 34 och 2002/03: MJ432 yrkande 15 samt avslår motionerna 2002/03: MJ226 yrkandena 1 och 4, 2002/03: MJ428 yrkandena 32 delvis och 33 samt 2002/03: A242 yrkande 7.

Ställningstagande

Bromerade flamskyddsmedel används för att förhindra att brand uppkommer i produkter som plast, gummi, textilier och elektroniskt material. Bromerade flamskyddsmedel sprids både vid tillverkning, användning och i avfallsledet. De är svåra att bryta ned och påträffas därför högst upp i näringskedjan, där människan befinner sig. Vi får i oss bromerade flamskyddsmedel genom hudkontakt, inandning och framför allt genom det vi äter. Höga halter har bl.a. hittats i fisk, men de finns även i bl.a. ost och smör. Bromerade flamskyddsmedel påverkar levern och kan ge hormonella skador hos människor. Vissa forskningsresultat visar också att de kan ge upphov till olika typer av cancer. Halterna av bromerade flamskyddsmedel i bröstmjölk ökar.

Vi anser att de bromerade flamskyddsmedlen bör bytas ut och fasas ut i en snabbare takt än vad som sker i dag. Bromerade flamskyddsmedel är inte oersättliga. Det finns en rad väl fungerande alternativ. Ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel bör beslutas i syfte att åstadkomma och påskynda sådana förbud i hela EU. Detta bör ges regeringen till känna

7. PFOS (punkt 13)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ432 yrkande 16.

Ställningstagande

Det kommer ständigt nya kemikalier som är skadliga för miljön. Ett exempel på detta är en ökande användning av fluorerade ämnen, s.k. PFOS, som bl.a. har använts som impregneringsmedel, i skumsläckare, vid kromatering och eloxering av aluminium samt i golvpölish. PFOS bryts ned mycket långsamt i naturen. Liksom PCB, DDT och andra organiska miljögifter anrikas det i djur och människor. Det finns än så länge få studier av dessa ämnen vad gäller skador på människor, men djurstudier tyder på att PFOS bl.a. orsakar fosterdöd och är cancerframkallande. Det är viktigt att forskningen runt PFOS fortsätter och intensifieras samt att särskild försiktighet iakttas tills större kunskap finns på området. Detta bör ges regeringen till känna.

8. HA-olja (punkt 14)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ432 yrkande 19.

Ställningstagande

I ett personbilsdäck ingår cirka en liter cancerframkallande, mjukgörande HA-oljor (högaromatiska oljor). HA-oljor är en restprodukt från raffinering och innehåller polyaromatiska kolväten, vilket enligt EU är ett av de mest angelägna ämnena att få bort i utsläpp till vatten. När däcken slits hamnar tusentals ton av de giftiga ämnena i naturen. Oljan är inte kemiskt bunden i däckgummit utan lakas ur de små gummipartiklar som är resultatet av däckslitaget. De polyaromatiska kolvätena finns spridda överallt i vår miljö, t.o.m. i Skageracks djuphav.

Två tredjedelar av alla däck som säljs på den svenska marknaden innehåller fortfarande HA-olja. Det finns emellertid tillverkare som har tagit fram däck som är fria från HA-olja. Även bland sommardäcken finns HA-fria alternativ nu att tillgå. I test har dessa visat sig fungera minst lika bra som däck som innehåller HA-olja, varför prestandaskäl inte kan anföras för att hålla fast vid oljan. På grund av den miljöskada HA-olja utgör bör ett förbud att sälja däck som innehåller HA-olja införas i Sverige. Regeringen bör skyndsamt återåterkomma till riksdagen med ett sådant förslag. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen (Miljödepartementet) föreslår i proposition 2002/03:37 att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i bilskrotningslagen (1975:343).

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03: MJ215 av Barbro Feltzing och Helena Hillar Rosenqvist (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att babyprodukter inte skall innehålla ämnen som är skadliga för hälsan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att babyprodukter inte skall innehålla produkter som är skadliga för miljön.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att babyprodukter inte bör innehålla produkter som är allergi-framkallande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att babyprodukter inte bör innehålla ämnen som är cancerframkallande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att kriterier för skadliga kemikalier bör tas fram för produkter som används till små barn.

2002/03: MJ226 av Barbro Feltzing och Helena Hillar Rosenqvist (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försiktighetsprincipen bör gälla för nya flamskyddsmedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta fram alternativ för ämnet trifenylfosfat.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utfasa de bromerade flamskyddsmedlen i snabb takt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kemikalieinspektionens förslag om år 2004 som året för avveckling av de bromerade flamskyddsmedlen PBB och PBDE genomförs.

2002/03: MJ227 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uttjänta lädervaror, som är garvade enligt krommetoden, skall klassas som miljöfarligt avfall.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning om riskerna med läderhantering och dess samband med cancer bör initieras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att substitutionsprincipen bör gälla för användningen av kemikalier vid lädertillverkning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen speciellt anförs om s.k. azofärgämnen och att en varningstext bör placeras på lädervaror innehållande sådana färger.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett totalförbud mot pentaklorfenoler.

2002/03: MJ228 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att substitutionsprincipen skall användas för att snarast ersätta nonylfenol.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regler vid tillverkning av ett nytt kemiskt ämne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekologiska aspekter på läkemedel.

2002/03: MJ231 av Mona Jönsson (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvicksilver i djurmedicin.

2002/03: MJ313 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör ta initiativ till ett samarbete i Östersjöregionen kring kemikaliefrågan.

2002/03: MJ315 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kemikaliepolitiken skall utgå från försiktighetsprincipen samt att förorenaren skall betala.

2002/03: MJ331 av Jan-Evert Rådström och Ulla Löfgren (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att blyförbudet vid skjutbanor och jakt skall upphävas.

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våtmarksförbudet skall kvarstå.

2002/03: MJ334 av Gunilla Wahlén och Sven-Erik Sjöstrand (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om direktiv till Kemikalieinspektionen att utvärdera vilken inverkan ersättningsmedel för miljöstörande produkter kan ha ur såväl arbetsmiljösynpunkt som för befolkningens hälsa.

2002/03: MJ364 av Håkan Juholt m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för minskad användning av kemiska bekämpningsmedel.

2002/03: MJ369 av Gustav Fridolin (mp):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att läkemedelsavfall i avloppsvatten, recipienter, vattendrag och grundvatten är ett hot för vår miljö och hälsa, varför kraftfulla satsningar inom läkemedelsbranschen, forskningen och miljöövervakningen krävs omgående.
- Riksdagen begär att regeringen ser över lagstiftningen vad gäller krav på läkemedelsproducenter att redogöra för läkemedels kemiska sammansättning genom hela dess livscykel, särskilt efter att ha passerat människokroppen, samt krav på att redogöra för hur läkemedlet i dess olika nedbrytningsfaser påverkar de ekologiska system det beräknas hamna i.
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kemikalieinspektionen bör få i uppdrag att utreda olika läkemedelssubstansers förekomst och toxicitet i våra ekologiska system i dag, och i framtiden, för att med denna som bakgrund kunna lokalisera de allvarligaste hoten och föreslå lämpliga åtgärder.
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Jordbruksverket bör få i uppdrag att kartlägga vilka antibiotika som i dag används inom djurhållningen med ambitionen att ersätta de mest persistenta typerna med mindre långlivade dito.

2002/03: MJ419 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att, i syfte att i framtiden kunna undvika vidare hälso- och miljöeffekter av bekämpningsmedelsanvändningen, en total avveckling av bekämpningsmedel bör vara målsättningen inom det svenska jordbruket.

2002/03: MJ428 av Maud Olofsson m.fl. (c):

- Riksdagen beslutar om ett nationellt förbud mot användning av särskilt hälso- eller miljöskadliga ämnen, däribland alla bromerade flamskyddsmedel, i syfte att åstadkomma och påskynda sådana förbud i hela EU.

33. Riksdagen beslutar om ett nationellt förbud mot användning av särskilt hälso- eller miljöskadliga ämnen.
34. Riksdagen beslutar om ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel i enlighet med vad i motionen anförs.

2002/03: MJ432 av Alf Svensson m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbud mot bromerade flamskyddsmedel.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad forskning runt PFOS.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad information om läkemedlens skadliga miljöeffekter.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om incitament för biologiskt nedbrytbara läkemedel.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad motionen anförs om förbud mot HA-oljor.

2002/03: MJ436 av Margareta Sandgren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på innehållsdeklaration för kemiska produkter.

2002/03: A242 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbud av bromerade flamskyddsmedel.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

